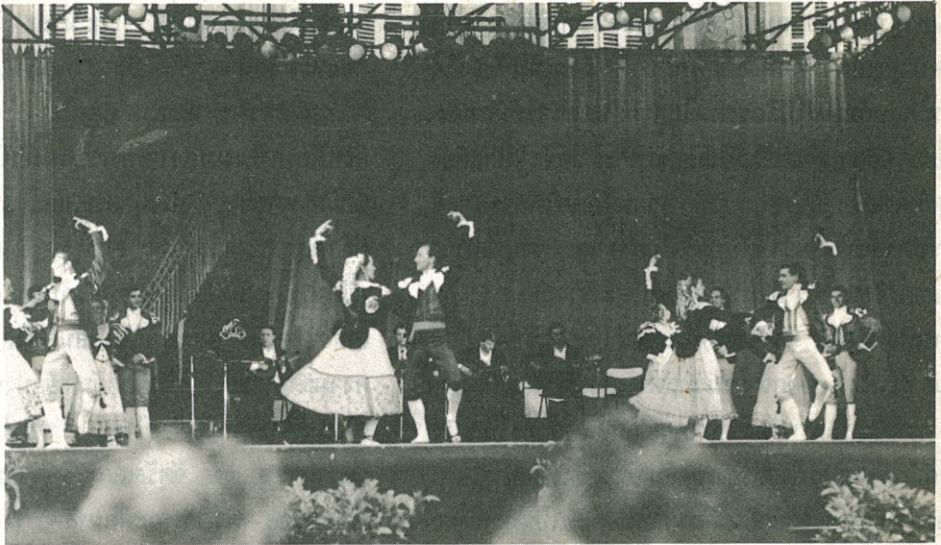

เมื่อ
ฝัน
เป็น
จริง

: สเปน ในลมหนาวพฤษภา

“ออร์มิก้า”*

เมื่อข้าพเจ้ากลับจากการทัศนศึกษาที่ประเทศสเปน และนั่งระลึกถึงเหตุการณ์และสถานที่ที่ได้ประสบ ข้าพเจ้ามีคำถามให้แก่ตัวเองว่า “อะไรคือความประทับใจที่ได้รับจากสเปน?” ข้าพเจ้านึกถึง 2-3 สิ่ง... ดนตรี ดนตรี และอารยธรรมเก่าแก่ที่สะท้อนออกมาในรูปศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ แล้วถ้ามีผู้ถามว่าอะไรคือสิ่งที่น่าตื่นตาตื่นใจที่สุดในความคิดของข้าพเจ้า การสู้วัว? ข้าพเจ้าคงตอบอย่างไม่ลังเลใจเลยว่า “ไม่ใช่แน่นอน” “บรรยากาศต่างหาก” บรรยากาศของเมืองที่เต็มไปด้วยความรื่นรมย์น่าศึกษา ความงาม ความอุดมสมบูรณ์ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนที่หล่อหลอมไว้โดยศรัทธาในศาสนาที่ฝังรากลึกมานานนับศตวรรษ

ดนตรีในทำนองเร้าใจระห่มไปทั่ว Plaza Mayor ในคืนแรกที่ข้าพเจ้าไปถึงมาดริด เมืองหลวงของสเปน ผู้คนนับพัน ๆ ที่มารวมฉลองสัปดาห์ San

Isidro ดูเหมือนเป็นนักเต้นรำมาตั้งแต่เกิด ภาพผู้คนที่ตบมือและขยับลีลาสะโพก ลงเท้าพร้อม ๆ กันให้ความรู้สึกคึกคัก แน่นนอนสำหรับข้าพเจ้ามันเป็นภาพที่น่าดูยิ่งนัก เด็กผู้หญิงตัวเล็ก ๆ ในชุดพื้นเมือง กล่าวคือแต่ละคนจะแต่งกายชุดยาวรุ่มร่าย แต่ที่เหมือนกันก็คือเด็กเหล่านั้นต่างก็ประดับกลางศีรษะด้วยดอกไม้สีแดงดอกโต เด็ก ๆ ยักย้ายสายสะโพกด้วยลีลา flamenco จนทำให้ข้าพเจ้านึกถึงพร้อมกับเริ่มเห็นจริงกับคำกล่าวที่ว่าไม่มีชาวสเปนคนใดที่เต้น flamenco และร้องเพลงไม่เป็น หลังจากนั้นการแสดงบนเวทีเปลี่ยนจากการร้องเพลงแนวลาตินไปเป็นการแสดง folk song ของท้องถิ่นต่าง ๆ ในแคว้น Castellano ซึ่งมีมาดริดเป็นศูนย์กลางมีการเต้น folk dance ประกอบดนตรีโดยเล่นเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ลีลาที่เด่นดูงามสง่าและว่องไว ผู้เต้นโดยเฉพาะผู้ชายคงใช้เวลามากกว่าจะฝึกฝนให้ทำเด่นออกมาในลักษณะที่งดงามและสง่าสมชายเช่นนี้ ผู้เต้นทั้งชาย

* ภาษาสเปนแปลว่ามด

และหญิงจะใช้กรับประกอบท่าเต้นอย่างขำขันขำนาถ ในยามที่พวกเขาหมั่นตัวนั้น กระปองที่มีสีลึกลับสดใส ดูคล้ายดอกไม้กำลังขยายกลีบ การเต้นที่เร้าใจ ประกอบกับชุดที่มีสีสันสดใสแวววับคงทำให้นักท่องเที่ยวคนอื่นๆ ตื่นตะลึงมิใช่น้อยเพราะข้าพเจ้าได้ยินเสียงกดชัตเตอร์อยู่เกือบทุกนาที ความคิดคึกในยามราตรีช่างแตกต่างจากความเงียบสงบในช่วง siesta ซึ่งเป็นช่วงเวลาตั้งแต่บ่าย 2 ถึงบ่าย 5 โมงที่ร้านรวงต่างๆ ปิดทำการเพื่อพักผ่อน การร้องรำทำเพลงที่สนุกสนานเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากแนวทางการดำรงชีวิตของผู้คนที่นี่ ท่านจะเห็นการร้องรำทำเพลงทุกหนทุกแห่งในสเปน เด็กนักเรียนกลุ่มใหญ่ร้องเพลงมาตามท้องถนน Café ข้างทางที่หญิงชายยกย่ำลีลา flamenco เป็นภาพที่หาได้ทุกวัน วนพิภพใน metro ที่ร้องเพลงคลอก็ดาร์มีน้ำเสียงทุ้มไพเราะกว่านักร้องดังๆ หลายคนของบ้านเรา อาจทำให้การเดินทางโดยรถไฟใต้ดินของท่านล่าช้าไปบ้างถ้าท่านเป็นคนชอบดนตรี

และถ้าจะให้ข้าพเจ้าบรรยายถึงกลิ่นของต้นส้มซึ่งเป็นไม้ประดับที่หาได้ทั่วไปใน Andalucia (ดินแดนทางตอนใต้ของสเปน) ข้าพเจ้าคงต้องบอกว่ามันให้กลิ่นแบบโบราณๆ ต้นส้มที่ประดับในแต่ละสถานที่ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันตามความคิดของข้าพเจ้า ต้นส้มที่เรียงรายอยู่ตาม sidewalk ของนคร Cordoba อันเป็นจังหวัดหนึ่งใน Andalucia ให้ความรู้สึกเป็นกันเอง มันทำให้ข้าพเจ้านึกถึงความใฝ่ฝันสมัยเด็ก ๆ ที่อยากจะเป็นเจ้าของไม้ผลที่มีลูกดกใหญ่และสีสวยที่จะปิ่นเก็บกินให้ทุกวัน แต่ข้าพเจ้าก็ไม่เห็นมีชาวเมืองคนไหนเก็บส้มกินเลย ทั้ง ๆ ที่มันมีสีส้มและขนาดที่เอ้ายวน นั่นอาจเป็นเพราะเขารู้ว่าส้มที่ปลูกในที่สาธารณะนั้นเป็นพันธุ์ที่ลูกโตแต่รสชาติเปรี้ยวและขมบาดใจ (แต่ข้าพเจ้าไม่รู้) หลายปีก่อนนี้สเปนเป็นเจ้าภาพแข่งขันฟุตบอลโลก และสัญลักษณ์ของบอลโลกปีนั้น คือ Naranjito ในชุดกีฬาฟุตบอล (naranjita) แปลเป็นไทยว่า เด็กชายผลส้มหรือเจ้าส้มตัวเล็ก) ทั้งนี้คงเป็นการบอกให้ชาวโลกได้

รับรูกลาย ๆ ว่าสเปนเป็นดินแดนแห่งส้มด้วยนั่นเอง (สเปนมีส้มนานาชนิด และมีรสชาติอร่อยไม่เหมือนกันและมีชื่อต่าง ๆ กันเช่น Toronja, Mandarin, Naranja ฯลฯ) ต้นส้มที่ปลูกใน patio (ซึ่งเป็นลานสี่เหลี่ยมเป็นมุมสงบอยู่ภายในตัวบ้านหรืออาคาร มักมีน้ำพุตรงกลาง เป็นมุมสงบ และในแถบ Andalucia ที่ข้าพเจ้าไปมานั้นทุกบ้านจะมี patio ถัดจากกำแพงรั้วหรือประตูเหล็กดัด มีการประดับประดาด้วยกระเบื้องเคลือบสีสวย และพันธุ์ไม้สีสันสดใส เป็นที่ใช้แสดงความงดงามของบ้านแก่แขกผู้มาเยือน หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวที่เดินผ่านไปด้วยในตัว) ตามโบราณสถานเช่น วัดวาอาราม หรือ จัตุรัสเล็ก ๆ ให้ความรู้สึกสันโดษและเศร้าสร้อย ด้วยเพราะสีส้มที่เก่า ๆ ของกำแพงโบสถ์หรือตึกงามบ้านช่องนั้นดูจะยิ่งเก่าและทึมขึ้นไปอีกเมื่อมีต้นส้มประกอบบรรยากาศ

สถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่ต้นส้มให้ความประทับใจแก่ข้าพเจ้ามากคือ ที่พระราชวัง Alhambra ใน Granada ซึ่งเป็นพระราชวังศิลปะอาหรับที่งดงามที่สุดในสเปน ต้นส้มที่ปลูกระหว่างทางเดินไปยัง patio ในพระราชวังนั้นดูจะสวยงามกว่าในทุกที่ นั่นเพราะพระราชวังนี้สร้างอยู่บนเขา และศิลปกรรมอาหรับนั้นเล่าก็ได้ชื่อว่าเลอเลิศในเรื่องการคำนวณทิศทางลมระบบระบายอากาศ การพักผ่อนสายตาและความงามในความสันโดษ บรรยากาศโดยรอบเช่น เสียงน้ำพุเสียงนกร้อง ทางเดิน cobblestones (ก้อนกรวดขนาดใหญ่) สนไซปรัสที่สูงทึบและเขียวเข้ม ผนวกกันให้ต้นส้มลูกดกสุกปลั่งที่ปลูกอย่างมีชั้นเชิงในสวนในพระราชวังมีความงามเด่นล้ำกว่าในทุกที่ มีคำกล่าวกันว่า ในแคว้นแห่งนี้ว่า คงจะไม่มีอะไรทุกข์ทรมานมากไปกว่าการเกิดเป็นคนตาบอดใน Granada นั่นเป็นเพราะแคว้นแคว้นนี้มีทัศนียภาพที่งาม ล้ำเลิศที่การมองเห็นด้วยตาตนเองเท่านั้นที่จะรับรู้ถึงความงามนี้

ส่วนในเรื่องประวัติศาสตร์และศิลปกรรมที่น่าทึ่งนั้นข้าพเจ้าขอล่าถึงสิ่งที่ข้าพเจ้าได้พบเห็นในนคร

sevilla ซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรสเปนในอดีต เป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โบสถ์ทุกหนทุกแห่งใน sevilla นั้นเต็มไปด้วยภาพเขียนและรูปปั้นแห่งความศรัทธาต่าง ๆ เช่นรูปปั้นพระคริสต์ พระแม่มารี และนักบุญต่าง ๆ โบสถ์แต่ละแห่งก็มีความน่าสนใจในตัวของมันเอง กล่าวคือ บางแห่งเห็นได้ชัดว่าเป็นโบสถ์ที่สร้างขึ้นจากสุเหร่าของพวกมัวร์ บางโบสถ์ก็เป็นศิลปะบาโรค มีความวิจิตรอลังการผสมกับความน่ากลัว แต่ละโบสถ์มีชื่อไพเราะและกินใจเช่น โบสถ์ Jesus of Great Omnipotence, The Virgin of Sorrow, Our Lady of Solitude เป็นต้น และที่ Sevilla นี้เองที่ข้าพเจ้ามีโอกาสเข้าชมมหาวิหาร La Giralda ซึ่งเป็นวิหารที่ใหญ่ที่สุดในสเปนและเป็นโบสถ์กอทิกที่ใหญ่ที่สุดในโลก ภายในโบสถ์ที่ใหญ่อลังการนั้นมีการประดับประดาด้วยวัสดุมีค่าเช่นทองคำและไม้เนื้อดีจากเปรู และ West Indies เป็นผลงานทางสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่ ตามประวัติศาสตร์นั้น King Ferdinand ได้ตี Sevilla คืนจากพวกมัวร์ (อาหรับ) และพระองค์ได้สร้างมหาวิหารแห่งนี้ขึ้นมาจากสุเหร่าของพวกมัวร์ การสร้างกล่าวกันว่าเริ่มในปี ค.ศ. 1402 โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย แม้แต่บรรดาพระซึ่งอยู่ในวิหารนั้นก็ปฏิเสธไม่รับเงินรายได้ และออกไปอยู่อารามภายนอกเพื่อให้การสร้างมหาวิหารแห่งนี้ดำเนินไปได้สะดวกและรวดเร็ว สำหรับศิลปกรรมในมหาวิหาร Giralda นี้ ข้าพเจ้าไม่พบว่ามีการตกแต่งที่มากเกินไปเหมือนกับ La Mezquita de la Cordoba (ซึ่งมีสถาปัตยกรรมที่อัศจรรย์ พิถีพิถันมีศิลปะต่าง ๆ ซ้อนทับกันทั้งภายในภายนอก เช่นตัวเสาเป็นศิลปะโรมันหัวเสาเป็นศิลปะวิซิกอท ทาบทับเหนือขึ้นไปด้วยโค้งอาหรับ ผสมผสานกับปูนปั้นบาโรค ฯลฯ) ประตุมหาวิหาร คือ Giralda สลักเสลาจาก Onyx เป็นเรื่องราวตามคัมภีร์ไบเบิล ภายในมีหน้าต่าง Stained glass รูปทรงกลม (rose) ที่สวยงามเหนือการสรรหาคำบรรยาย เหล็กดัด (grille) โค้งเป็นลวดลายเครือ

เถาองดงาม พื้นหินอ่อนและเชิงเทียนทองเหลืองช่วยสร้างความรู้สึกถึงความงามจากภาพเขียนฝีมือจิตรกรเอก เช่น Zurbarán, Morales และ Murillos ช่วยเพิ่มคุณค่าทางศิลปะของสถานที่แห่งนี้ นอกจากนี้ภายใต้โค้งเพดานที่สูงลิบมีโถงศพขนาดใหญ่สีดำมะเมื่อมของชายผู้มีความสำคัญยิ่งต่อประวัติศาสตร์โลก เขาผู้นั้นคือ Cristobal Colon หรือ Christopher Columbus ผู้ค้นพบทวีปอเมริกา ภายในห้องวิหาร 80 แห่งที่รายล้อมอยู่ภายใน La Giralda จะมีการประกอบพิธีมิชซาไม่ต่ำกว่า 50 ครั้งต่อวัน ห้องวิหารแต่ละแห่งนั้นสร้างขึ้นเพื่อถวายแก่นักบุญที่เป็นที่นับถือของชาวคาทอลิกทั่วโลก แต่ละห้องมีการประดับประดาด้วยภาพวาดของนักบุญและมีการตกแต่งที่ต่างกัน เช่น ของนักบุญ Francis ผู้ซึ่งสละความมั่งคั่งทางโลกมาทุ่มหมั้นสัตรีและภิกษจาร นักบุญ Mary Magdalene ผู้กลับใจ นักบุญ Bartholomew หนึ่งในบรรดาอัครสาวกทั้งสิบสอง ฯลฯ และถ้ามีใครสักคนเอามาคิดก็จะเป็นสิ่งที่น่าประหลาดใจนั่นคือเสียงระฆังสวดมนต์นั้นดังมาจากหอคอยอาหรับที่มีได้ถูกรื้อทิ้งเมื่อมีการสร้าง La Giralda หอระฆังดังกล่าวเป็นตัวอย่างสถาปัตยกรรมอาหรับที่สมบูรณ์และสวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง เหนือหอระฆังซึ่งมีห้าชั้นนี้มีการสร้างรูปปั้น Faith โดยพวกคริสเตียนเป็นจุดยอดของมหาวิหารซึ่งแสดงถึงความมีชัยชนะสูงสุดของศาสนาคริสตออลิก การก่อสร้างซ้อนทับอย่างฉลาดล้ำนี้ทำให้ลมเข้าได้ทุกทิศทาง ด้วยเหตุนี้เองมหาวิหารแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า La Giralda (= weathercock) เมื่อขึ้นไปถึงหอระฆังซึ่งเป็นส่วนยอดของวิหาร ข้าพเจ้าได้เห็นทิวทัศน์ที่งดงามของ Sevilla เช่น สวนที่ตัดแต่งอย่างงดงาม ศาสนสถานและตึกรามบ้านช่องที่สวยงามเก่าแก่แม่น้ำ Guadalquivir ที่โอบกอดเมืองนี้ไว้ มีผู้พูดว่าไม่ควรขึ้นไปยังยอด La Giralda แต่เพียงลำพัง เพราะความงดงามนั้นควรจะได้ร่วมกันชื่นชม

พิธีกรรมอย่างหนึ่งที่ข้าพเจ้ามีโอกาสได้เห็นและคิดว่าอาจนำมาเป็นบทสรุปเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวสเปน

ได้คือพิธี Procession ในจังหวัด Acros พิธีดังกล่าว เป็นพิธีแห่ไม้กางเขนหรือในบางที่เป็นการแห่แม่พระหรือนักบุญที่เคารพนับถือต่าง ๆ จากโบสถ์วิหารไกล ๆ เข้ามาในเมือง แห่รอบเมืองเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชผล เพื่อการแสดงศรัทธาอันยิ่งใหญ่ ผู้ทำหน้าที่แบกกางเขนนั้นจะต้องได้รับเลือกจากคนในชุมชนและต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนอย่างสูง เพราะเขาเหล่านั้นจะต้องเดินทางเป็นไมล์ ๆ พร้อมกับน้ำหนักที่หนักอึ้งบนบ่า นอกจากนี้ยังมีภาพที่น่าตื่นตาตื่นใจปนหวาดกลัวคือ บรรดากลุ่มผู้ศรัทธาที่เดินมาในขบวนนี้ มีบางคนที่ถูกลงจูบพระบาทพระรูป บางคนสวมมงกุฎที่ทำด้วยหนามแหลมแลเห็นเลือดไหลซึมบอบหน้า บ้างก็คร่ำครวญร้องไห้ แต่ที่หน้าแปลกใจคือเมื่อใดก็ตามที่ขบวนเดินผ่านร้านขายเหล้า ผู้คนเหล่านั้นก็จะวางพระรูปลงและเริ่มดื่มเบียร์หรือไวน์อย่างสนุกสนานภาพที่เห็นนั้นสะท้อนความจริงที่ว่าชาวสเปนแสดงออกในเรื่องความศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้าจนการแสดงออกนั้นอาจกล่าวได้ว่าน่า

หน้าความศรัทธา นอกจากนี้เขายังเอาความรักในพระเจ้าอย่างหมดกายถวายตัวมาผสมผสานกับการดำรงชีวิต กล่าวคือ มีการแสดงออกที่เข้มข้นไม่ว่าจะเป็นลีลาฟลามงโก้ที่เร้าใจ การพุดจาที่เร็วและดั่งราวกับทะเลาะกัน กวาแพซัน ๆ หรือซอกคาแลตร้อนรสหวานจัดที่กินกับ porra (ปาต่องโก้แบบยาว) หรือ churro (แบบม้วน) การขยันขันแข็งทำมาหากินกีฬาที่ดุเดือด-การสู้วัวที่เป็นการแสดงออกของชายชาติผู้กล้า

2 สัปดาห์ในสเปนเป็นช่วงเวลาประทับใจยากที่จะลืม ข้าพเจ้าได้สัมผัสสิ่งที่เคยอยู่ในความฝันมานาน ได้รับความรู้ต่าง ๆ มากมายนอกเหนือจากข้อมูลในการเขียนเอกสารประกอบการสอนจากมหาวิทยาลัยมาดริดและจาก Museo del Prado ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ภาพเขียนที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่ข้าพเจ้าไม่ได้นำมากล่าว ณ ที่นี้ ท้ายสุดนี้ข้าพเจ้าใคร่จะจบบทความนี้ด้วย โคลงสเปนบทหนึ่งที่ว่า

..no to verán mis ojos mi corazon te aguada
ตาของฉันจะไม่เห็นเธอแล้ว แต่หัวใจของฉันเก็บเธอไว้